

KÖNYVISMERTETÉS

MAGYAR

TUDOMÁNYTÁR

1. kötet: Föld, víz, levegő

2. kötet: Táj, település, régió

MTA Társadalomkutató Központ +
Kossuth Kiadó, 2002

Csak az a miénk, amit igazán jól ismerünk, aminek a lelkébe is bele tudunk látni. Ahhoz, hogy valóban itthon érezzük magunkat e honban, nélkülözhetetlen – bár önmagában még messze nem elegendő –, hogy ismerjük annak fő vonásait, jellemzőit.

Sem szellemi munkát végezni, sem élni nem tudunk hatékonyan olyan országban, amelyet nem ismerünk. Különösképpen nem lehet céget vezetni, vagy fejlesztő munkát irányítani/végezni. A cégek minden tevékenysége mélyen beágyazódik abba a gazdasági-műszaki-intézményi-társadalmi környezetbe, amelyből a termelési tényezőket veszik, amelynek a termékeiket és szolgáltatásait eladják, s amelyben mindkét téren másokkal versenyeznek. Jellegetes példák erre, hogy nem lehet kiskereskedelmi marketingstratégiát készíteni olyan területre, amelynek nem ismerjük településszerkezetét vagy demográfiai jellemzőit, valamint a természetföldrajzi adottságok alapos ismerete nélkülözhetetlen az „életüzletágak” (egészségmegőrzés, rekreáció, turisztika stb.) iránti kereslet növekedésében rejlő lehetőségek kiaknázásához.

A fejlesztéssel foglalkozó szakember sem lehet szakbarbár. Bármilyen jól, sőt mesterien ért a szakterülethez, amelyen a munkáját végzi, amelyhez a létrehozni szándékozott új fejlesztési eredmények tartoznak majd, ez önmagában sohasem elegendő. Bármit is fejlesztünk, legyen az akár termelőeszköz, eljárás, fogyasztási cikk vagy éppen valamilyen szolgáltatás, a munka sikerének mindig nélkülözhetetlen feltétele, hogy a létrehozott dolog jól illeszkedjék a gazdasági – és szélesebb értelemben a társadalmi – környezetbe, amelyben működnie kell. Eh-

hez természetesen ismernünk kell ezt a környezetet.

Ha azt keressük, hogy hol érdemes céget alapítani, üzemet nyitni minden logisztikai mérlegelés és tervezés egyik fő tényezője a gazdaságföldrajzi adottságoknak, s különösen a települések jellemzőinek ismerete.

Az ország alapos ismerete tehát messze nem csupán érzelem és kötődés kérdése, hanem elsőrangú gazdasági kérdés is. A tevékenységek tervezéséhez, végrehajtásához, az erőforrásokkal való gazdálkodás optimalizálásához képet kell tudnunk alkotni a természet- és gazdaságföldrajzi viszonyokról és sajátosságokról, a gazdaságról, a társadalmi berendezkedésről, a kultúráról és nem utolsósorban a hagyományokról. Mindez hatalmas tudásanyag ismeretét követeli meg. Ésszerű kompromisszum, hogy ami nincs ebből a fejünkben, legalább legyen a kezünk ügyében. Ehhez kínál kiemelkedően értékes segítséget, hatalmas tudásanyagot a Kossuth Kiadó Magyar tudománytár című, hét kötetre tervezett sorozata, amelynek most jelent meg a második kötet. (A kiadó nemrég zárult hatkötetes sorozata, a Magyar Kódex ugyanezt adta a honfoglalástól a napjainkig ívelő művelődéstörténetünk és általában a történelmünk tekintetében.) Ahogy a sorozat bevezetője vázolja, a kötetekben a hazai tudományos élet jeles személyiségei adnak részletes áttekintést arról, hogy a kutatások legfrissebb állása szerint milyen ismereteket halmoztak fel a szaktudományok az ezredforduló Magyarországról – amibe természetesen szintúgy beletartozik mindaz, „mit ráraktak a századok”. A művet élethez hívó szándékúak és a sorozat szellemi és tudásbéli értékének jellemzésére érdemes idézni az MTA Társadalomkutató Központ és a Kossuth Kiadó ajánló sorából, amelyek egyben a sorozat főszerkesztőjének, Glatz Ferenc akadémikusnak a szavai: „Nemes szándék szülte a sorozatot. Összefoglalni ismereteinket a magyarság és a vele egy államban élő népek szállásterületének természeti és társadalmi viszonyairól: a földről, a levegőről, a vízről, a tájról, a növény- és állatvilágról, a történelemről, a szokásrendszerekről, a települési rend-

ről, a gazdálkodásról és a kultúráról.” A felsorakoztatott ismeretek hatalmas tömegét pedig jól mutatja, hogy a nagyalakú kötetek egyenként több mint ötszáz oldal terjedelműek.

A mű az ismeretterjesztés legkomolyabb válfajába tartozik. A tudományos előadás alaposságával és tárgyilagossággal, igen komoly szakmai eszköztárral sorakoztatja fel az adatokat és információkat. Ugyanakkor az itt sorakozó tanulmányok a művelt nagyközönség számára készültek, tehát az alkotók szándéka szerint úgy mutatják be tudományos elmélyültséggel és igényességgel a tárgyat, hogy azt a jó alapszakkal bíró kívülálló is követni és érteni tudja. Előadásmódja világos, de a mondanivaló megköveteli a teljes figyelmünket. A megértést a magyarázatok mellett sok jó ábra, térkép, táblázat, műholdas felvétel, valamint fénykép is segíti. (Bár a fényképek minősége olykor elmarad a kötet szépségétől és igényességétől.) A kötetek kézikönyvként is szolgálnak: célzottan tudjuk kikeresni az éppen szükséges információkat – ezért is érdemel kiemelés a kötet jó áttekinthetősége, különösen a mutatók rendszere, amelyek jól segítik, hogy könnyen megtaláljuk a bennünket éppen érdeklő témákhoz tartozó részeket.

Az első kötet a természetföldrajzi adottságokat tekinti át: a geológiai viszonyokat, a geomorfológiai tájakat, a levegőkörnyezetet, a felszíni és felszín alatti vizeket, a geológiai erő- és veszélyforrásokat. Nagyobb fejezet szól a gazdaságföldrajzi adottságokról is. A második kötet azokat a térbeli környezeteket, kereteket mutatja be, amelyek között a magyar társadalom él, gazdálkodik, működik. A tájat, amely a társadalom természeti, földrajzi környezetét adja, s amely egyrészt tárgya a társadalom szükségleteinek és törekvéseinek, másrészt a maga adottságaival befolyásolja annak működését, fejlődését. A település a következő keret, amelyben az élet él, munkálkodik, fejlődik. A régió pedig ma közismert varázsszó: a gazdaság, a fejlődés új kerete, amelynek az Európai Unióba való beilleszkedés rohamosan növekvő jelentőséget ad.

Osman Péter